

Minister Sprawiedliwości

DLPK-I.053.12.2024

Warszawa, 01 lipca 2024 r.

Pan

dr hab. Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika znak VII.510.228.2024.MA, zawierające uwagi odnoszące się do ograniczeń technicznych jakie stwarzają sądy powszechne przy gromadzeniu materiału dowodowego oraz przedstawiające postulat rozważenia zainicjowania działań legislacyjnych zmierzających do usankcjonowania przyjmowania przez sądy, jako dowody w sprawie, pliki cyfrowe (audio, video, foto) przekazywane za pomocą urządzeń USB, e-maili czy poprzez transfer bezpośredni na serwer strony internetowej sądu, przy jednoczesnym wprowadzeniu jednolitych standardów weryfikacji autentyczności, integralności i rozliczalności nagrań przekazywanych przez strony jako kopie, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Nie ulega wątpliwości, że problematyka poruszona w piśmie Pana Rzecznika ma istotne znaczenie. Należy podzielić także stanowisko Pana Rzecznika, że aktualne regulacje nie zawierają formalnych ograniczeń co do rodzaju dopuszczalnych nośników, na których strony mogą zamieszczać materiał dowodowy przedstawiany przed sądem – a kwestia ta każdorazowo powinna zostać rozstrzygnięta przez sąd, co z kolei podlega kontroli instancyjnej.

Przepisy procedury karnej, stosowane odpowiednio w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, nie zawierają takich formalnych ograniczeń co do rodzaju nośników/urządzeń, na których strony mogą zamieszczać materiał dowodowy przedstawiany przed sądem. Decyzja w zakresie przeprowadzenia dowodu należy każdorazowo do sądu *meriti*, a jednym z pryncypiów postępowania dowodowego jest tzw.

zasada swobody dowodzenia, w myśl której, dopuszczalne jest w procesie przeprowadzanie wszelkich czynności dowodowych z wyjątkiem czynności objętych zakazem ich przeprowadzenia (sformułowanym np. w art. 170, 178 i in. k.p.k.).

W kontekście powyższego, zainicjowanie działań legislacyjnych zmierzających do enumeratywnego wskazania sposobu przekazywania cyfrowego materiału dowodowego (w tym nośnika danych) może prowadzić do ograniczenia konstytucyjnego prawa obywatela do sądu, a także, w mniejszym zakresie, prawa sądu do swobodnego przeprowadzania czynności procesowych. Wprowadzanie dodatkowych regulacji, upoważnień sądów do „przyjmowania dowodów”, w świetle obowiązujących przepisów postępowania karnego (czy postępowania w sprawach o wykroczenia) - nie wydaje się zatem zabiegiem celowym, czy pożądanym. Sądy mają bowiem bardzo szerokie możliwości zarówno, co do formy „przyjmowania” dowodów, jak i ich oceny.

Za dowód w prawie karnym procesowym uznaje się bowiem wszystko, co jest dopuszczalne przez prawo w celu ustalenia podstaw rozstrzygnięcia w procesie karnym¹. Dowodem może być więc każde źródło dowodowe zawierające informacje o zdarzeniu stanowiącym przedmiot ustaleń procesowych, jeżeli tylko nie zostało z uwagi na zawartość treściową, charakter lub sposób pozyskania zakazane przez prawo. Ustawodawca nie wprowadził zamkniętego katalogu dowodów, ich zakres określają wyłącznie zakazy dowodowe i dopuszczalny tryb ich przeprowadzania. Pozwala to sądowi dopuścić każdy relewantnie merytoryczny dowód, nieobjęty zakazem dowodowym, o ile tylko nadaje się on do przeprowadzenia na rozprawie w trybie przewidzianym przez prawo (R. Kmiecik, *Dowód ścisły w procesie karnym*, Lublin 1983, s. 33). Wniosek dowodowy nie może być więc oddalony tylko dlatego, że dany dowód jest dowodem nienazwanym (A. Bojańczyk, *Dowód prywatny w postępowaniu karnym w perspektywie prawnooporównawczej*, Warszawa 2011, s. 286).²

Zastosowanie nowoczesnych technologii do użytku praktycznego w procesie karnym wydaje się także uzasadnione z punktu widzenia realizacji jego wartości. Korzystanie z dobrodziejstw postępu cywilizacyjnego, technicznego czy technologicznego w procesie

¹ A. Gaberle, *Dowody w sądowym procesie karnym*, Kraków 2007, s. 38; T. Grzegorzczak, *Dowody w procesie karnym*, Warszawa 1998, s. 3

² Zagrodnik Jarosław (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*.

karnym prowadzi – z jednej strony do zwiększenia możliwości organów procesowych w wypełnianiu norm prawa karnego procesowego, z drugiej zaś strony, w ściśle określonych sprawach umożliwia skuteczne przypisanie czynu do konkretnej osoby. Zatem wykorzystanie nowoczesnych technologii do użytku praktycznego w procesie karnym ma także ten walor, że w sprawach o czyny popełnione w cyberprzestrzeni jest częstokroć ważnym instrumentem procesowym mogącym urzeczywistnić cele prawa karnego procesowego.

Ponadto specyfika dowodów cyfrowych, ich różnorodność nie wydają się sprzyjać legislacyjnemu uregulowaniu sposobu ich wnoszenia i weryfikacji, a także procesowej oceny. Procedura karna nie posługuje się osobną kategorią "dowodów elektronicznych" - są to więc również dowody rzeczowe, ale ze względu na swoją formę, mają one cechy szczególne. Dowodem cyfrowym nazwiemy każdą informację, występującą pod postacią danych w formie cyfrowej, która ma znaczenie dla postępowania karnego.

Zasadne zatem wydaje się pozostawienie oceny autentyczności, integralności i rozliczalności dowodów cyfrowych, tak jak zresztą każdego dowodu – sądowi dokonującemu oceny materiału dowodowego. Wprowadzanie zaś bliżej nieokreślonych kryteriów, zasad wartościowania tych dowodów i podmiotów biorących w tym udział - może pozostawać w opozycji do podstawowych zasad procesu karnego i konstytucyjnego prawa do sądu.

Wprowadzenie z kolei jednolitych standardów weryfikacji autentyczności, integralności i rozliczalności nagrań przekazywanych przez strony jako kopie, tak aby w ten sposób przesądzić albo o braku konieczności kierowania każdorazowo wniosków o przeprowadzenie opinii biegłego co do autentyczności, integralności i rozliczalności takich plików albo o takiej każdorazowej konieczności, w dobie postępującej cyfryzacji, informatyzacji i digitalizacji różnych dziedzin życia, także w obszarze funkcjonowania państwa i jego organów, jak również dynamiki rozwoju rozwiązań opartych o zastosowanie sztucznej inteligencji i stworzenie takich standardów - może być bardzo trudne, lub wręcz w praktyce niemożliwe. O ile w obszarze funkcjonowania państwa i jego organów można gwarantować spełnienie określonych wymogów w zakresie wytwarzanych informacji cyfrowych (i niejednokrotnie takie standardy są ustalone), o tyle

trudno jest – przy mnogości rozwiązań zapisu cyfrowego na rynku – wymagać od obywatela realizacji określonych standardów weryfikacji autentyczności wobec materiału dowodowego przedstawianego w toku postępowania sądowego. Jak słusznie zauważa Pan Rzecznik, materia ta często wymaga dopuszczenia przez sąd opinii biegłego, zatem informacji specjalnych, wybiegających poza podstawową wiedzę.

Zupełnie inną natomiast kwestią jest zapewnienie warunków technicznych dla informatycznej obsługi elektronicznych nośników informacji i takie zorganizowanie funkcjonowania sądów od strony technicznej oraz informatycznej, aby postępowanie dowodowe mogło odbywać się sprawnie i wszechstronnie.

Mając na względzie powyższe okoliczności, zaznaczyć trzeba, że zagadnienie przedstawione przez Pana Rzecznika nie jest obecnie możliwe do rozstrzygnięcia, jednak pozostanie w zainteresowaniu departamentów merytorycznych Ministerstwa Sprawiedliwości w celu dokonania dalszych analiz, także w kontekście przepisów dotyczących biegłych jak również podjęcia współpracy m.in. z Ministerstwem Cyfryzacji oraz Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji w celu ustalenia czy takie standardy w zakresie plików cyfrowych już istnieją lub są w fazie przygotowań. Kluczowym wydaje się także dokonanie oceny tych zagadnień w kontekście norm unijnych co do standardów unijnych w dziedzinie tworzenia i analizy plików cyfrowych oraz pozyskanie informacji eksperckich. W przypadku pozytywnej analizy i uznania konieczności uregulowania prezentowanych przez Pana Rzecznika zagadnień na gruncie aktów prawnych pozostających we właściwości Ministra Sprawiedliwości, stosowne prace legislacyjne zostaną wówczas podjęte.

Z wyrazami szacunku

z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości

Arkadiusz Myrcha

Sekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/